

Рецензии и анотации
Reviews and Annotations

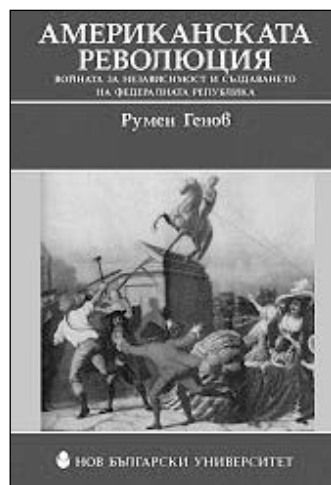
ЕДИН БЪЛГАРСКИ ПРОЧИТ НА АМЕРИКАНСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Румен Генов. (2012). *Американската революция: Войната за независимост и създаването на федералната република (Документална и интерпретативна история)*. София: Нов български университет.
ISBN 978 954 535 6982

Лъчезар Стоянов
Нов български университет

Американската революция е едно от най-значимите явления в историята на модерния свят, чиито ефекти се чувстват далеч извън границите на създадената в резултат от нея федерална република, както и на нейното време. Заедно с това тя, както и историята на Съединените щати изобщо, е сравнително слабо позната на нашата четяща публика и е понякога обект на доста превратни тълкувания и представи. Всъщност книгите по история на САЩ, издадени у нас през последния половин век (включително преводните), могат да се изброят на пръстите на ръцете. Може да се каже, че в това отношение даже българското възрожденско общество е било сравнително по-добре осведомено, защото тогава са излизали и преводи на работи на „бащите основатели“ на Американската република и исторически съчинения.

Затова книгата, подготвена от Румен Генов като съставител, преводач и автор, е отрядно явление. В тази необичайна за българската историографска традиция книга сполучливо се съчетават представянето на документи и тяхната научна интерпретация. По този начин не само се запълва една празнота, но и се предлагат и конкретни знания, а и както се казва – дава се и „храна за размисъл“. Книгата е забележително постижение не само защото е резултат от продължителен и прецизен труд, постигнал сполучливо триединство на съответните роли, а и защото тя предлага оригинална интерпретация както на представянето, така и на изследванията, посветени на Американската революция.

Както основателно посочва Р. Генов, Американската революция не е „еднократен акт или серия от събития“ и не се изчерпва с Войната за независимост, но включва и процеса на формиране на Американската република като една напълно нова държава, която въплъщава авангардните политически идеи и доктрини на Новото време. Така че тя е двустепенен процес – отхвърлянето на колониалното господство и извоюването на независимост и създаването на стабилна републиканска форма на управление, а бих казал – даже тристепенен процес, защото включва и началото на формиране на американската нация като първата модерна нация.

Американската революция е определяна като принадлежаща към „атлантическите демократични революции“ от втората половина на XVIII век, които освен нея включват Френската революция и други по-малко значими явления. Но тя се различава в много отношения от тях, както и от повечето революции в световната история. Така например, докато Френската революция (която е свързана с предшестващата Американска революция), разрушила „стария режим“ и започнала като демократична, бързо дегенерира в кървава диктатура, след това в пословично корумпиран режим и най-сетне в лична диктатура, а с това се компрометира голяма част от политическата философия на „века на Разума“, то Американската революция запазва и разгръща своя огромен градивен потенциал. Тя практически реализира основните напредничави идеи на епохата на Просвещението – за естествените и неотнимаеми права, за народния суверенитет, за правото на управляваните на съпротива срещу несправедливото управление, за разделението на властите, за свободата на съвестта, за демократичните индивидуални права, за отделянето на църквата от държавата и прочие. Може да се каже, че „бащите основатели“ на Американската република създават, или както биха казали някои – „изобретяват“ модерната идея за народа. Знаменателно е, че текстът на американската конституция от 1787 г. започва с думите „Ние, народът на Съединените щати“.

Книгата има подзаглавие „документална и интерпретативна история“, което на пръв поглед може да озадачи читателя. Може ли историята да бъде друга освен интерпретативна? За жалост, да. Сблъскваме се понякога с „истории“, които са по-скоро компилативни, да оставим настрана всякакви тенденциозни и даже маниакални манипулации на историята, на които сме свидетели както от лаици, така и от професионални историци.

В случая Р. Генов напълно основателно е разграничил по този начин двете основни части на своята книга. Първата включва около петдесет документа, които представят основни моменти от историята на Съединените щати от колониалния период през Войната за независимост до формирането на американската държавност. Замисълът на съставителя е бил да се даде възможност на читателя да получи достъп до автентични исторически документи. Смята се, че документите и фактите говорят сами за себе си. Но смисълът и истинското значение в голяма степен се загубват, ако те се извадят извън историчес-

кия контекст. Затова Р. Генов е придружил всеки документ, който е превел, с коментар за конкретните обстоятелства на появата му, за идеите и личностите зад него. Като цяло, постигнат е действително адекватен превод на документите, който едва ли би могъл да осъществи човек, който не познава сложната терминология и съответните исторически реалии.

Втората част на книгата предлага цялостен авторски поглед върху епохата, събитията и хората в тях от началото на английската (европейската) колонизация на Северна Америка до полагането на основите на американската държавност. Показана е сложността на процесите, тяхната противоречивост понякога, като еднакво са избегнати и негативизмът, и триумфализмът.

Наличието на подробна хронологична таблица е позволило да се облекчи текстът от прекомерно натрупване на дати и за открояването на най-съществените моменти, защото историята, макар да се опира на точна датировка на събитията, съвсем не се свежда до хронология.

Не по-малко важна е третата част на книгата, която сумира двучеквоната традиция на описание, анализ и оценка на Американската революция от американски историци. Това само по себе е голямо постижение предвид различията и промените на гледните точки, на фокуса, на методологиите и интерпретациите.

Именният и тематичен показалец, с който завършва книгата, е не по-малко значим. Даже отделно взет, той показва нагледно кои са важните моменти от съдържанието и идеите на Американската революция. Достатъчно е да погледнем темата за правата, които съответно са граждански права, естествени права, колониални (тоест на колонистите), избирателни, права на жените, права на собственост, човешки права, щатски права, та даже и кралски и манориални права. Но наблягането върху този момент съвсем не придава апологетичен характер на книгата. Не са отминати и тъмните страни на американската история – многократно се засяга положението на робите и мястото на робовладението през колониалния и ранния републикански период, което в значителната степен определя обществената и стопанската система на Америка, въпреки че създатели на американската република като Вашингтон, Франклин, Джеферсън са съзнавали несъвместимостта на тази институция с принципите и идеалите на революцията.

Илюстриран е и процесът на формирането на американската национална идентичност, при който парадоксално един от първите, които я изразяват, се оказва французинът Хектор дьо Кревкьор – по същия начин както най-пламенен привърженик на независимостта на Съединените щати е англичанинът Том Пейн. Но това само показва сложния, композитен характер на американското общество и идейно наследство, което го прави уникално.

Разбира се, би могло да се желае по-широко представяне на влиянието и въздействието на Американската революция в глобален план и в отделните страни, но това е толкова мащабна тема, че тя може да бъде предмет на друга книга или книги.

Книгата на Р. Генов за Американската революция действително отговаря на определения още в заглавието характер – да бъде и документален сборник, и историческа интерпретация. Надявам се, че тя ще бъде дълго време използвана и като учебно помагало, и като оригинално тълкувание на историята от студенти, преподаватели и изобщо читатели, които проявяват интерес към историята, но също така и към историята на правото, на политическата мисъл и институции. Несъмнено интерес предизвикват освен политическите и културните процеси в ранното американско общество, довели до формирането на модерната американска политическа нация.

BULGARIAN TAKE ON THE AMERICAN REVOLUTION

Assoc. Prof. Luchezar Stoyanov, PhD

✉ Department of History
New Bulgarian University
Montevideo Str. 21
1618 Sofia, Bulgaria
Email: lstoianov@nbu.bg